

OBSAH

7 ÚVOD

10 GEOLOGIE A GEOGRAFIE LESY POD ZEMÍ

Uhlí vzniklo z biomasy působením tlaku a tepla, bez přístupu vzduchu. Čím je uhlí starší, tím má vyšší podíl uhlíku a vyšší obsah energie. Ložiska uhlí se nacházejí na všech kontinentech.

12 ČERNÉ UHLÍ ZROD PRŮMYSLU

Vznik těžkého průmyslu v Evropě se neodmyslitelně pojí s černým uhlím. Protože uhelné cechy formovaly krajinu i lidi, není nijak lehké omezit vliv jejich současných následovníků.

14 HNĚDÉ UHLÍ SUROVINA S ŘADOU PRVENSTVÍ

Hnědé uhlí se vyznačuje celou řadou NEJ: největší ložiska, největší stroje, největší škody. Největším producentem hnědého uhlí na světě je Německo.

16 PODKRUŠNOHOŘÍ ZEMĚ ZRANĚNÁ TĚŽBOU UHLÍ ČEKÁ NA OZDRAVNOU KÚRU

Větší kontrast ve střední Evropě patrně nenajdete. Přicházíte-li od Černic k Hornímu Jiřetínu a odbočíte doleva ke Krušným horám, budete se blížit k horskému masivu porostlému nádherným bukovým lesem. Procházka po úbočí směrem k zámku Jezeří je příjemným turistickým zážitkem. Zříceniny středověkých hradů v blízkosti hřebene tu připomínají bohatou historii kraje.

18 SKLENÍKOVÉ PLYNY ODPOVĚDNOST UHLÍ ZA ZMĚNU KLIMATU

Společně se vzrůstajícím objemem těžby uhlí a výroby elektrické energie v uhelných elektrárnách se do vzduchu dostává čím dál více emisí způsobujících znečištění ovzduší a zesilujících skleníkový efekt. Uhlí je energetickým zdrojem, který ke znečištění ovzduší i změně klimatu výrazně přispívá.

20 PŘÍRODA BUDEME ŽÍT NA DLUH

Ničení krajiny je jedním z největších problémů povrchových dolů a jejich okolí. Rekultivace často nenaplnuje očekávání. V místech, kde se pod zemským povrchem nacházely štol, nastávají propady půdy.

22 ZDRAVÍ UHELNÁ ENERGETIKA MÁ NA SVĚDOMÍ NEDOZÍRNÉ ŠKODY

V Evropské unii zemře ročně více než 18 000 lidí na následky znečištění ovzduší způsobeného těžbou uhlí a provozem uhelných elektráren. Jemný prach a těžké kovy zkracují lidské životy.

24 PRÁCE PRACOVNÍ MÍSTA BEZ PERSPEKTIVY

Ačkoliv těžba stále narůstá, pracovní místa v uhelném průmyslu ubývají. Přerod energetického míxu zasáhl všechny kontinenty. Práce horníků v podzemí představuje dodnes jedno z nejrizikovějších povolání vůbec.

26 LIDSKÁ PRÁVA PŘEHLÍŽENÍ A POTLAČOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV

S příchodem uhelných koncernů hrozí v řadě zemí místnímu obyvatelstvu přesídlení a represe. Koncerny totiž často neplní dobrovolné závazky o ochraně lidských práv.

28 CENOVÝ VÝVOJ SKRYTÉ DOTACE A NESPLACENÉ DLUHY

Za nízkými cenami uhelných produktů se skrývají dotace, placené z kapes daňových poplatníků. Na řešení klimatických změn a léčbu nemocí přitom uhelný průmysl přispívá minimálně. Rozsah nákladů souvisejících s těžbou a spalováním uhlí lze jen odhadovat.

30 FINANCOVÁNÍ VELCÍ HRÁČI V POZADÍ

Výstavba dolů, elektráren a infrastruktury stojí miliardy eur. Vedle států se na financování podílejí státní i soukromé banky.

32 RENTABILITA

UHLÍKOVÉ BUBLINĚ HROZÍ SPLASKNUTÍ

Čím úspěšnější je klimatická politika, tím víc uhlí ztrácí na hodnotě – a společně s ním i firmy, které jej těží.

34 ENERGETICKÁ CHUDOBA

NEDOSTATEK ELEKTRINY – NEDOSTATEK ŠANCÍ

Mnoho lidí nemá přístup k elektrické energii. V zemích, kde elektřina nejvíc chybí, vlády prosazují tradiční uhelné zdroje.

36 ČÍNA

ČERNÉ PALIVO V ČERVENÝCH ČÍSLECH

V zemi s celosvětově největší spotřebou uhlí se rysuje změna – v roce 2014 se snížila spotřeba hlavního fosilního paliva a obnovitelné zdroje posílily. Vytíženost uhelných elektráren klesá.

38 UHELNÁ LOBBY

JAK SE BRZDÍ BOJ S GLOBÁLNÍ ZMĚNOU KLIMATU

Ať už se mluví o klimatické politice kdekoliv, uhelné koncerny se snaží jednání ovlivňovat. Často se jim přitom velmi dobře daří prosazovat své cíle.

40 OBCHOD S EMISNÍMI POVOLENKAMI

PRŮMYSL JE SILNÝ, NÁSTROJE SLABÉ

S povolenkami se začalo obchodovat ve velkém, ale klimatu to zatím moc nepomohlo. O alternativních řešeních se téměř nediskutuje.

42 TECHNOLOGIE SKLADOVÁNÍ

UHLÍKU – CCS

NEBEZPEČÍ SKRYTÉ V HLUBINÁCH

Průmysl přišel se slibem „čistého uhlí“ – emise CO₂ chce skladovat pod zemí. Tato myšlenka, jak se vypořádat s klimatickou krizí, ale pokulhává po stránce technické i ekonomické.

44 PROTIUHELNÉ PROTESTNÍ HNUTÍ

ŠIROKÉ SPOJENECTVÍ, KTERÉ NEZTRÁCÍ DECH

Proti těžbě uhlí a novým elektrárnám protestují lidé na celém světě. Často však narážejí na represe, šikanu a násilí. Přesto vede jejich úsilí k cíli.

46 OBRAT V ENERGETICKÉ POLITICE

OBNOVITELNÉ ZDROJE ZVYŠUJÍ TLAK NA ZMĚNU

Podíl obnovitelných zdrojů v energetickém mixu razantně narůstá. Státy i velké firmy mění svou energetickou politiku. Komplettní odklon od fosilních paliv však zůstává v nedohlednu.

48 ENERGETICKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

PLNĚNÍ STRATEGICKÝCH CÍLŮ NESTAČÍ

Klimatická politika Evropské unie si klade za cíl snížit společně s emisemi spotřebu energie a zvýšit podíl obnovitelných zdrojů. Splnění cílů pro rok 2020 se zdá na dosah, ovšem hlavně proto, že nejsou dostatečně ambiciózní.

50 AUTOŘI TEXTŮ,

ZDROJE DAT, MAPY A GRAFY

Všechny internetové zdroje byly naposledy prověřeny 4. května 2015. Atlas uhlí včetně internetových odkazů je k dispozici ke stažení na internetové adrese www.boell.de/kohleatlas